

MAGYARORSZÁG ÉS A TÜRK ÁLLAMOK KÖZÖTTI EGYÜTTMŰKÖDÉS POLITIKAI ÉS GAZDASÁGI LEHETŐSÉGEI: A JELENLEGI TENDENCIÁK VIZSGÁLATA

Political and Economic Opportunities for Cooperation Between
Hungary and Turkic States: An Analysis of Current Trends

Eldaniz Gusseinov¹

Absztrakt: Magyarországnak a Türk Államok Szervezetének (TÁSZ) országaival való együttműködése jelentős politikai és gazdasági potenciállal bír, amint azt a jelenlegi tendenciák is mutatják. Magyarország elsősorban közvetítő szerepet tölt be az Európai Unió és a türk államok között. A gazdasági együttműködés mértéke 2010 óta növekszik, különösen Törökországgal, Kazahsztánnal és Azerbajdzsánnal, amelyek Magyarország fő gazdasági partnerei a türk országok közül. Közép-Ázsiában ma már Kazahsztán Budapest fő partnere. A Türk Befektetési Alap megoldhatja a TÁSZ egyes tagjaival való gazdasági együttműködés egyoldalúságának problémáját és hozzájárulhat a szervezeten belüli kereskedelem fejlesztéséhez. Az EU és a TÁSZ közötti együttműködés kiterjesztése a közép-ázsiai infrastrukturális projektekre végső soron hozzájárulhat az eurázsiai régió nagyobb integrációjához és jólétéhez.

Kulcsszavak: Magyarország, Türk Államok Szervezete, politikai együttműködés, gazdasági együttműködés, geopolitika

Abstract: Hungary's cooperation with the countries of the Organization of Turkic States (OTS) has considerable political and economic potential, as current trends show. Political cooperation between Hungary and the Turkic countries is focused on intermediation with Europe. Economic cooperation

¹ Eldaniz Gusseinov, András Gyula Budapesti Német Nyelvű Egyetem, Nemzetközi Kapcsolatok, Mesterképzés hallgató

ORCID azonosító: <https://orcid.org/0009-0003-5027-3437>

E-mail cím: eldaniz.gusseinov@gmail.com

has been increasing since 2010, especially with Turkey, Kazakhstan and Azerbaijan, Hungary's main economic partners among the Turkic countries. In Central Asia, Kazakhstan is now Budapest's main partner. The Turkic Investment Fund can solve the problem of the one-sided nature of economic cooperation and develop trade within the organization. Expanding cooperation between the EU and the OTS on infrastructure projects in Central Asia could contribute to greater integration and prosperity in the Eurasian region.

Keywords: Hungary, Organisation of Turkic States, political cooperation, economic cooperation, geopolitics

BEVEZETÉS

A világpolitika és a világgazdaság folyamatosan változó környezetében létfontosságú, hogy az országok stratégiai szövetségeket és partnerségeket építsenek ki a kölcsönös fejlődés előmozdítása érdekében. A Magyarország és a türk államok közötti együttműködés vizsgálata egyedülálló lehetőséget kínál a politikai és gazdasági együttműködés összetett dinamikájának feltárására az egyre erősebben globalizálódó világban. A Türk Államok Szervezetének (TÁSZ) megfigyelő tagjaként Magyarország az elmúlt években aktívan igyekezett erősíteni kapcsolatait a türk országokkal, Azerbajdzsánnal, Kazahsztánnal, Kirgizisztánnal, Törökországgal, Türkmenisztánnal és Üzbegisztánnal. Kushkumbajev Sanat és Mussabekova Alia, a Kazahsztáni Stratégiai Tanulmányok Intézetének kutatói hangsúlyozzák, hogy a anépességnövekedés, az erőforrások szűkössége és a környezeti problémák egyre nagyobb kihívást jelentenek.² Ezekre megoldást jelenthet a kis és közepes méretű államoknak összefogása. Ebben az összefüggésben Waever Ole dán és Buzan Barry brit kutató az országok regionális biztonságpolitikai megközelítését javasolja a regionális biztonsági komplexum (RSC) koncepcióján keresztül.³ Az elmélet szerint a biztonság társadalmi konstrukció, amelyben a kultúra és a történelem jelentősen befolyásolja a résztvevők viselkedését. Magyarország a TÁSZ megfigyelő tagjaként 2018 óta törekszik a török országokkal való kapcsolatainak erősítésére és hozzájárulhat

² KUSHKUMBAYEV, MUSSABEKOVA, (2022). 76-77. o.

³ KUSHKUMBAYEV, MUSSABEKOVA, (2022). 76-77. o. BUZANRA, WAEVERRA, (2003). 6-20, 41-47, 77-82. o.

a TÁSZ-nak RSC-együttműködésbe történő továbbfejlesztéséhez és ezzel a régió általános biztonságához és stabilitásához.

E tanulmány célja, hogy feltárja Magyarország és ezen államok közötti partnerség jelenlegi tendenciáit és jövőbeli lehetőségeit, figyelembe véve ugyanakkor a TÁSZ-beli megfigyelői státuszról fakadó korlátokat is.

Cikkemben először Magyarország érdekeit és prioritásait tekintem át a TÁSZ-ban. Majd a politikai együttműködés jelenlegi tendenciáit elemzem, beleértve a diplomáciai kapcsolatokat, a közös kezdeményezéseket, valamint a Magyarország megfigyelői státuszával kapcsolatos lehetőségeket és korlátokat. A tanulmány ezután a Magyarország és a türk államok közötti gazdasági együttműködést vizsgálja, a kereskedelemre, a befektetésekre, az infrastruktúrára, az energiára és az innovációra összpontosítva. Végül szó lesz a jövőbeli együttműködés kilátásairól, figyelembe véve a globális és regionális kihívásokat, valamint Magyarország lehetséges szerepét a türk államok közötti további integráció elősegítésében.

A cikk célja, hogy a Magyarország és a türk államok közötti együttműködés politikai és gazdasági potenciáljának átfogó elemzésével további információkkal szolgáljon a politikai döntéshozók, szakemberek és más érintett felek számára, akiket érdekel e kapcsolatok fejlődése és a tágabb geopolitikai kontextus, amelyben ezek a kapcsolatok működnek.

I. MAGYARORSZÁG ÉRDEKEI ÉS PRIORITÁSAI A TÜRK ÁLLAMOK SZERVEZETÉBEN

Magyarország 2018-ban kapott megfigyelői státuszt a TÁSZ-ban. Ez a döntés összhangban van a magyar kormány 2010-ben meghirdetett „globális nyitás” stratégiájával.⁴ E politika célja a Magyarország és a keleti országok – többek között Oroszország, Kína, Törökország, közép-ázsiai államok – közötti kapcsolatok erősítése a gazdasági kapcsolatok fejlesztése révén.⁵ Az Üzbég-Magyar Gazdasági Együttműködési Kormányközi Bizottság 2013-as első ülésén Szijjártó Péter megbízott külgazdasági és külügyminiszter kifejtette, hogy a politikára a korábban egyoldalú és bizonytalansághoz vezető exportstruktúra diverzifikálása érdekében volt szükség.⁶ Az egyik cél az Európán kívüli export növelése. 2013-ra előre tekintve a kormány a keleti

⁴ BARANYI, 2022. 126. o.; MOLNÁR, 2014; INDEX, 2012.

⁵ MÉSZÁROS, 2021.

⁶ PODROBNO, 2023.

országokkal, köztük a türk országokkal való gazdasági együttműködésben látta a legnagyobb potenciált. Egeresi Zoltán Törökország-szakértő a Mandinernek adott 2021-es interjújában két előnyös szempontot is említett Magyarország TÁSZ-tagsága kapcsán. Az egyik a magyar gazdasági jelenlét megeremtésének elősegítése ezekben az országokban. Tekintettel arra, hogy a türk országok lakossága eléri a 160 millió főt, Magyarország számára politikai szempontból is előnyös lenne az együttműködés.⁷ A TÁSZ szakértői szerint Magyarország számára is adott a lehetőség arra, hogy kiterjessze politikai szerepvállalását a szervezet országaival, így tágítva mozgásterét a nemzetközi szintén. Ez különösen fontossá vált az ukrajnai háború kitörése, a Nyugat és a Kelet közötti konfrontáció élesedése óta. Szijjártó Péter nemrég kijelentette, hogy Magyarország nemzetbiztonsági érdeke a Kelet és Nyugat közötti pragmatikus együttműködés helyreállítása, mert amikor a két tömb között konfliktus volt, annak mindig Közép-Európa volt a szenvedő alanya.⁸

A fenti információk elemzése arra enged következtetni, hogy kezdetben Magyarországnak elsősorban gazdasági érdeke volt a türk országokkal való kapcsolat elmélyítése, idővel azonban az együttműködés politikai színezetet is kapott, különösen Magyarország közvetítő szerepének erősítése és a Nyugat és Kelet közötti kapcsolatok fenntartásának céljával. E tézisek alátámasztása érdekében kvantitatív tartalomelemzésnek vettem alá Orbán Viktor magyar miniszterelnöknek a TÁSZ-csúcstalálkozókon elhangzott beszédeit. A tartalomelemzést az R programozási nyelv „tidy” modelljének segítségével végeztem el.⁹ Orbán Viktornek a TÁSZ-csúcstalálkozókon elhangzott beszédei közül csak a 2018-as,¹⁰ 2019-es,¹¹ 2021-es¹² és 2023-as¹³ beszédek voltak nyilvánosan elérhetőek. Külön tartalmi elemzési adatokat közlök 2023-ra vonatkozóan, hogy összevethessük, mit mondott korábban Orbán, és mit tekint Magyarország prioritásainak a szervezetben. Eddig sikerült megtalálnom a többi TÁSZ-vezetőnek a 2023-as csúcstalálkozón elhangzott beszédét, utóbbiak elemzése egy külön tanulmány tárgya lehetne. 1. és 2. ábrán látható a 10 leggyakoribb szó, amelyet Orbán Viktor az összes

⁷ KOHÁN, 2021.

⁸ ABOUT HUNGARY, 2023.

⁹ CRAN, 2023.

¹⁰ HUNGARIAN GOVERNMENT, 2018.

¹¹ CABINET OFFICE OF THE PRIME MINISTER, 2019.

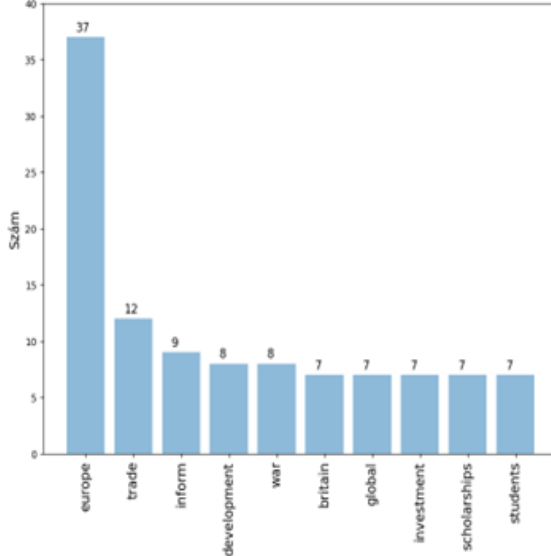
¹² ABOUT HUNGARY 2021.

¹³ CABINET OFFICE OF THE PRIME MINISTER, 2023.

TÁSZ-csúcstalálkozón és a legutóbbi TÁSZ-csúcstalálkozón elhangzott beszédeiben említett.

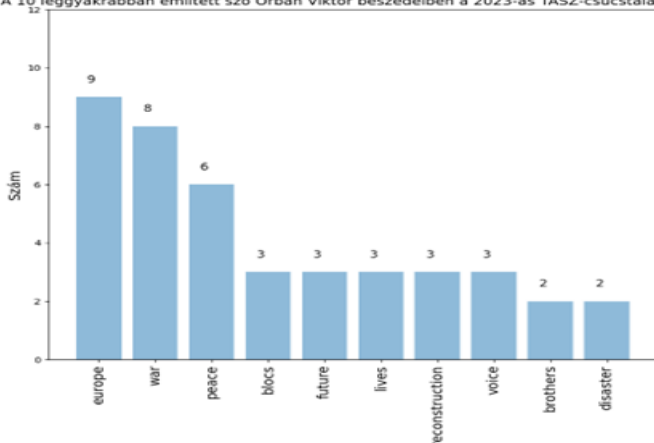
Orbán Viktornak a Türk Államok Szervezetének csúcstalálkozóján elhangzott beszédeinek elemzése általánosságban azt mutatja, hogy Magyarország szeretné magát kulcsfontosságú európai szereplőként pozícionálni a térségben, áthidalva az Európa és a türk országok közötti szakadékot, alkalmazkodva az olyan új politikai realitásokhoz, mint a Brexit¹⁴; miközben hangsúlyozza a kereskedelem és a beruházások révén megvalósuló gazdasági együttműködés fontosságát. Magyarország törekszik az információk és gyakorlatitapasztalatok cseréjére a különböző ágazatokban, támogatva a türk államok fejlődését. Célja továbbá a diplomáciai kapcsolatok megerősítése, különösen az ukrajnai háborúval összefüggésben. A magyar kormány céljai megfogalmazásakor hangsúlyozza a tágabb nemzetközi kontextus és annak az együttműködésre gyakorolt potenciális hatásának megértését is. Fejlesztetni akarja z oktatási csereprogramokat és egyéb tudományos, kulturális együttműködést a türk országokkal.

A 10 leggyakrabban említett szó Orbán Viktor beszédeiben a 2018-as, 2019-es, 2021-es, 2023-as TÁSZ-csúcstalálkozón

¹⁴ CABINET OFFICE OF THE PRIME MINISTER, 2019.

A 10 leggyakrabban említett szó Orbán Viktor beszédeiben a 2023-as TÁSZ-csúcstalálkozón

Orbán 2023-as beszédének tartalmát vizsgálva láthatóvá válnak a magyar külpolitika TÁSZ-on belül kialakuló prioritásai. E prioritások az alábbi témakörökre oszthatók: béke és stabilitás; európai kapcsolatok; gazdasági kereskedelmi, energetikai együttműködés. Magyarország a Török Befektetési Alap munkájában is érdekelt.

Béke és stabilitás: A 'béke' hatszor, az újjáépítés háromszor szerepel a beszédben. A magyar kormányfő tehát fontosnak tartja a békés és stabil környezetet a türk államok közötti együttműködéshez a régió gazdasági növekedése és fejlődése szempontjából. A beszédben Törökországnak a nagy földrengések utáni újjáépítése is említésre került.

Európai kapcsolatok: Magyarország érdeklődése a Türk Államok Szervezete iránt regionális helyzetéből is fakad, amit az öt Európára való hivatkozás is bizonyít. Európai országgént igyekszik hidat képezni Európa és a türk államok között.

A blokkosodás elutasítása: A magyar miniszterelnök aggodalmát fejezte ki a rivális blokkok kialakulása miatt a világgazdaságban, és hangsúlyozta, hogy egy ilyen fejlemény káros lenne országa érdekeire nézve. Tehát nem a blokkokban látja a jövőt, hanem az országok közötti kapcsolatokban és összefonódásokban.

Gazdasági, kereskedelmi és energetikai kapcsolatok: Orbán Viktor a 2023-as TÁSZ-csúcson elmondta, hogy Magyarország támogatja a türk államok közötti gazdasági, kereskedelmi és energetikai kapcsolatok

bővítését.¹⁵ Ebben a kapcsolatban lehetőséget lát arra, hogy a résztvevő országok kölcsönös tiszteleten alapuló, kölcsönösen előnyös kapcsolatok hálózatát hozzák létre, amely példaként szolgálhat a világ többi része számára.

Részvétel a Türk Befektetési Alapban: Magyarország a lehető leghamarabb belépne a Türk Befektetési Alapba (a belépés 2020-ban meg is történt), és ezzel hozzájárulna a régió pénzügyi növekedéséhez és fejlődéséhez.

A beszédek tartalmi elemzése feltárta a magyar külpolitika fő prioritásait. Ezek a dolgozat témájának megfelelően két csoportra oszthatók: politikai és gazdasági prioritások. A politikai prioritások közé tartozik az ukrajnai béke előmozdítása, az el nem kötelezett világrend kialakítása, valamint az Európa és a Kelet közötti kapcsolatok erősítése az TÁSZ révén. A gazdasági prioritások a következők: a kereskedelem fejlesztése, a beruházások növekedése, az infrastruktúra javítása és az alternatív energia-folyosók fejlesztése. E prioritásokon keresztül vizsgálom Magyarország és a türk országok politikai és gazdasági irányú kapcsolatait, valamint Magyarország és a TÁSZ-országok közötti politikai együttműködési lehetőségeket. A politikai együttműködés elemzésének kiindulópontjául a 2018-as évet választottam, mivel Magyarország ekkor vált megfigyelő országgá a TÁSZ-ban. A gazdasági kapcsolatokat tágabb intervallumban lehet vizsgálni a jobb összehasonlíthatóság érdekében, ezért 2010-et, a „globális nyitás” meghirdetésének évét tekintem a kezdőpontnak. A KSH adatai is lehetővé teszik a Magyarország és TÁSZ-országok közötti kereskedelmi kapcsolatok 2010-től történő vizsgálatát.

II. MAGYARORSZÁG POLITIKAI EGYÜTTMŰKÖDÉSE A TÁSZ-ORSZÁGOKKAL

Ebben a részben – Magyarország TÁSZ-ban betöltött megfigyelői tagságának prioritásaival összhangban – olyan témákat érdemes megvizsgálni, mint Magyarország közvetítő szerepe Európa és a türk országok között, a béke és stabilitás lehetőségének kérdése, valamint a blokkosodás elutasítása. Magyarország türk országokkal való politikai együttműködésének legfőbb eredménye az első európai TÁSZ-iroda megnyitása Budapesten. Magyarország viseli az iroda fenntartásának költségeit.¹⁶ A szervezet jelenléte

¹⁵ CABINET OFFICE OF THE PRIME MINISTER, 2023.

¹⁶ DJUMAEVA - BOBKHONOV, 2023.

az Európai Unió egyik tagállamának fővárosában lehetővé teszi, hogy a szervezet munkatársai és szakértői saját rendezvényeket tartsanak európai politikusok és az elemző-intézetek munkatársainak részvételével. Az iroda számos olyan kulturális eseményt támogat és szervez, amelyek Európa és a türk országok kulturális közeledését támogatják. A Magyar Külügyi Intézet főtanácsadója, Vasa László kutatása szerint Magyarország az egyetlen közép-európai ország, amely teljes körű diplomáciai képvisellel rendelkezik az TÁSZ-országokban.¹⁷ Emellett Magyarországot a TÁSZ képviselőjének tekintik az Európai Unióban, és a felek aktívan tárgyalnak az EU-val való kapcsolattartás különböző formáiról Magyarországon keresztül. Például az Üzbegisztán-Magyarország-EU megerősített interakciós formátumot magas szinten megvitatják az EU Közép-Ázsiára vonatkozó stratégiájának előmozdítása keretében.¹⁸ A magyar fél egyéb kezdeményezései sem elhanyagolhatóak. A Türk Vízión 2040 kimondja, hogy a tagok törekedni fognak az intézményes kapcsolatok javítására a Visegrádi Együttműködés országaival (V4).¹⁹ A TÁSZ és a V4 érdekei hasonlóak a gazdaság, a biztonság és a kulturális együttműködés területén. A TÁSZ és a V4 közötti kölcsönhatás érdekében Magyarország javasolta a TÁSZ és a V4 államfőinek közös csúcstalálkozóját.²⁰ A közvetítői szerep általában stratégiai partnerségi vagy együttműködési nyilatkozatokkal is meg van támogatva. Számos TÁSZ-ország számára Magyarország az egyetlen olyan uniós ország, amellyel ilyen szintű dokumentumokat írtak alá.²¹ Említést érdemel még a TÁSZ-on belül az agytrösztök fórumának szerepe, ahol a felek szakértői szinten vitatják meg a további együttműködés kilátásait.²² Emellett számos politikai testület – mint például stratégiai tanácsok, kormányközi bizottságok és parlamentközi baráti csoportok – működnek Magyarország és a TÁSZ országok között.²³

A béke és stabilitás kérdésében a magyar kormány az ukrajnai háború békés megoldásának elvét képviseli és támogatja Törökország közvetítői szerepét Oroszország és Ukrajna között, különösen a gabona-kereskedelmet illetően. Ezt támasztja alá Szijjártó Péter magyar külügyminiszter nyilatkozata

¹⁷ BARANYI 2022. 128. o. Vasára, 2021. 9. o.

¹⁸ NARODNOE SLOVO, 2020.

¹⁹ ORGANIZATION OF TURKIC STATES, 2021, 100. o.

²⁰ CABINET OFFICE OF THE PRIME MINISTER, 2021.

²¹ GUSSEINOV, 2023.

²² CENTER OF ANALYSIS OF INTERNATIONAL RELATIONS, 2022.

²³ GUSSEINOV, 2022.

is, aki szerint a közvetítési kísérletek terén eddig csak Törökország volt sikeres.²⁴

A blokkosodással kapcsolatban elmondható, hogy ez a téma csak a háború kapcsán vált aktuálissá, így nehéz elemezni Magyarország szerepét ebben a kérdésben. Hogy mennyire lehet gyakorlatban is eredményes, az attól függ, képes lesz-e a magyar kormány komoly közvetítőként fellépni az Európai Unió és a TÁSZ, valamint az EU és más biztonsági szervezetek (SCO, CICA) között.

Összefoglalva tehát, a Magyarország és a türk országok közötti politikai együttműködés kiemelt területei közül az Európa felé való közvetítés élvez elsőbbséget. Megfogalmazták elképzeléseiket arról, hogy a türk országok és az EU közötti együttműködés hogyan valósulhat meg magyar közvetítéssel. Ez a kérdés különösen fontossá válik az új globális befolyási övezetek jelenlegi formálódásának következményeként, ahol Magyarország a többi TÁSZ-országgal együtt közvetítőként léphet fel. Összességében megállapítható, hogy a gazdasági eredményekhez képest csak most kezd kibontakozni a politikai együttműködés a TÁSZ-on belül. Ez azzal magyarázható, hogy a felek kezdetben inkább gazdasági érdekeiket próbálták a szervezeten belül érvényesíteni. A politikai egyeztetéseket az ukrajnai háborús helyzet helyezte előtérbe.

III. MAGYARORSZÁG GAZDASÁGI EGYÜTTMŰKÖDÉSE A TÁSZ-ORSZÁGOKKAL

Ebben a részben – Magyarországnak a TÁSZ-beli megfigyelői státuszának prioritásaival összhangban – a kereskedelem, a beruházások és az infrastrukturális projektek támogatása terén folytatott együttműködést elemzem. Ezeket a mutatókat 2010-től, azaz a 'globális nyitás' stratégiájának magyarországi meghirdetésétől vizsgálom, de néhány szempont esetében még régebbre tekintek vissza, hogy láthatóak legyenek a dinamikában bekövetkezett változások. A Statisztikai Hivatal 2001-től 2022-ig szolgáltató adatokat a magyar importról és exportról, így ez az elemzés 2003-tól 2022-ig tart, de a 2010-es évekre koncentrálna.²⁵

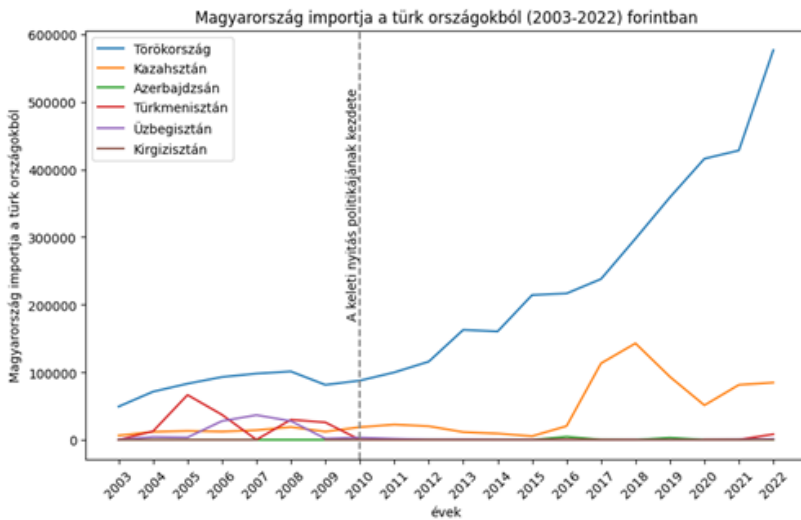
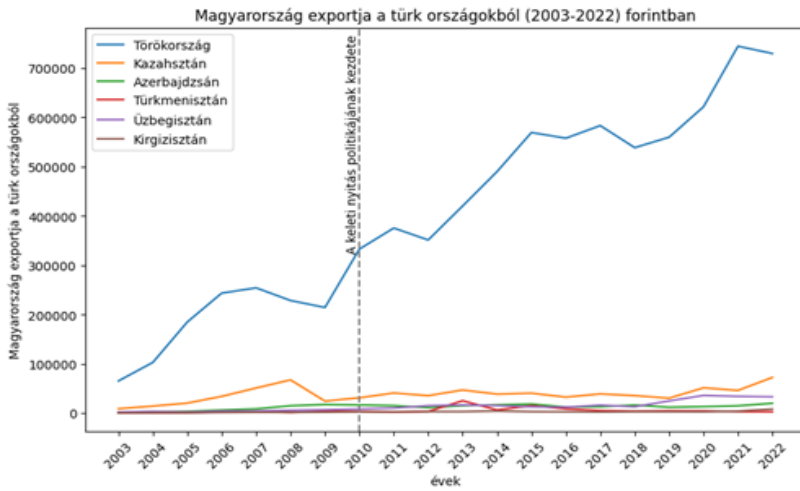
A rendelkezésre álló adatok alapján a Magyarország és a türk országok közötti kereskedelmi kapcsolatok 2001 és 2022 között jelentős változásokon

²⁴ DAILY SABAH, 2022.

²⁵ KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL, 2023.

mentek keresztül; a dinamika 2010 óta érezhetően változott. Az elemzés a Magyarország és a türk országok – Azerbajdzsán, Kazahsztán, Kirgizisztán, Törökország, Türkmenisztán és Üzbegisztán – közötti importra és exportra egyaránt összpontosít. Az Azerbajdzsánból származó magyar import 2016-ban jelentősen megnőtt, elérve a 4498,6 millió forintot, majd a következő években némileg visszaesett. A tendencia 2010 óta ingadozó, 2016-ban érte el eddigi csúcspontját. A Kazahsztánból származó behozatal mértéke általánosságban véve nő, különösen 2017-2018-ban mutatott jelentős növekedést. Az emelkedő tendencia 2010-től 2022-ig folyamatos volt, kevés ingadozással. A Kirgizisztánból származó magyar behozatal mértéke a vizsgált évek során viszonylag alacsony és egyenetlen volt. Azonban 2022-ben érezhető növekedés volt tapasztalható, így a volumen elérte a 242,6 millió forintot. A Törökországból származó behozatal 2010 óta folyamatos növekedést mutat, 2020 és 2022 között jelentős ugrással, ami a kereskedelmi kapcsolatok erősödését jelzi. A Türkmenisztánból származó behozatalra vonatkozó adatok nem következetesek, de 2005-ben és 2008-ban jelentős megugrás volt tapasztalható. 2022-ben újbóli növekedés volt megfigyelhető, de ez nem érte el a korábbi csúcértékeket. Az Üzbegisztánból származó magyar behozatal az évek során ingadozott, 2006-ban és 2007-ben növekedett, 2020 és 2022 között pedig újabb emelkedés következett be. Az Azerbajdzsánba irányuló magyar export 2010 óta folyamatosan emelkedik, és 2022-ben érte el a csúcst 19767,5 millió forinttal. A Kazahsztánba irányuló export 2010 óta növekszik, 2020 és 2022 között jelentős megugrással, ami a kereskedelmi kapcsolatok erősödését jelzi. A Kirgizisztánba irányuló magyar export ingadozik, de 2022-ben itt is jelentős növekedés volt tapasztalható, annak mértéke elérte a 7987,3 millió forintot. A Törökországba irányuló export 2010 óta folyamatosan növekszik, bár 2021-2022-ben enyhe visszaesés volt megfigyelhető. A Türkmenisztánba irányuló magyar export az évek során ingadozott, 2010 óta nincs egyértelmű tendencia. Az Üzbegisztánba irányuló export 2010 óta növekszik, általánosan emelkedő tendenciával, bár mértékében némi ingadozás tapasztalható. Összefoglalva, Magyarország és a türk országok közötti kereskedelmi kapcsolatok 2010 óta általában véve javulnak, mind az import, mind az export jelentős növekedése figyelhető meg. Fontos hozzátenni, hogy a hirtelen pozitív változások általában csak ágazati jellegűek és az egyes projektek által vezéreltek. Az is fontos, hogy az egyes projektek ebben a relációban (Törökország és Magyarország) gyakran csak ad hoc jellegűek voltak és jelenleg is azok. Néhány ágazatban és néhány kétoldalú esetben, pl. Magyarország-Kazahsztán, nincs, vagy csak tartós tendencia

figyelhető meg. Törökország, Kazahsztán és Azerbajdzsán Magyarország fő kereskedelmi partnerei, a velük folytatott kereskedelem volumene folyamatosan nő. Bár a Kirgizisztánnal, Türkmenisztánnal és Üzbegisztánnal folytatott kereskedelem mértéke valamivel kisebb, az utóbbi években ezek is pozitív tendenciákat mutatnak. Jelenleg tehát Kazahsztán Magyarország legfontosabb közép-ázsiai partnere. A Magyarország és a türk országok közötti kereskedelmi kapcsolatokra vonatkozó adatokat az 3. és 4. ábrája szemléletesen bemutatja.

A The Observatory of Economic Complexity adatai alapján a Magyarországról a türk országokba exportált fő áruk elsősorban a csomagolt gyógyszerek, a speciális berendezések és a különböző fogyasztási cikkek. 2020-ban Magyarország csomagolt gyógyszereket exportált legnagyobb mennyiségben Azerbajdzsánba, ezt követték az oszcilloszkópok (elektromos feszültségmérő készülékek). Ez azt jelzi, hogy Magyarország Azerbajdzsánba irányuló exportja a gyógyszerekre, az elektronikai berendezésekre és a fogyasztási cikkekre koncentrálódik.²⁶ Azerbajdzsán legfőbb exportcikkei a Magyarországgal folytatott kereskedelemben rádióberendezések, finomított olaj és röntgenberendezések voltak. Ez azt jelzi, hogy Azerbajdzsán elsősorban elektronikai berendezéseket és kőolajtermékeket exportál Magyarországra. A csomagolt gyógyszerek és a növényvédő szerek Magyarország Kazahsztánba irányuló exportjában ugyancsak domináltak. Ez azt mutatja, hogy a gyógyszerek, a papírtérmékek és az agrokémiai termékek Magyarország legfontosabb exportcikkei a Kazahsztánnal folytatott kereskedelemben. Kazahsztán Magyarországra irányuló fő exportcikkei közé tartozik a kőolaj, a kőolajgáz és a műsorszórá-berendezések, ami azt jelzi, hogy Magyarország Kazahsztánra is támaszkodik energiaszükségleteinek kielégítésében, különösen a kőolaj és a földgáz tekintetében, és emellett bizonyos elektronikai berendezéseket is importál.²⁷ Magyarország Üzbegisztánba irányuló exportja a csomagolt gyógyszerekre, egyéb irodai berendezésekre és marhahúsrá koncentrálódott. Ez azt mutatja, hogy Magyarország gyógyszereket, irodai berendezéseket és húskészítményeket exportál Üzbegisztánba. Üzbegisztán viszont nem kiskereskedelmi célú tiszta pamutfonalat, egyéb dióféléket és szárított hüvelyeseket exportált Magyarországra, ami a textilipari nyersanyagok és mezőgazdasági termékek kiemelt szerepét jelzi.²⁸ Kirgizisztán Magyarországra irányuló fő exportcikkei közé tartoznak az orvosi műszerek, az alkatrészek és a csomagolt gyógyszerek. Magyarország Kirgizisztánba irányuló exportcikkei csomagolt gyógyszerek, akrilpolimerek és speciális gyógyszerek voltak. Ez arra utal, hogy a Magyarország és Kirgizisztán közötti kereskedelem elsősorban a gyógyszerekre és orvosi műszerekre összpontosul.²⁹ Végül Magyarország Törökországba irányuló exportjának fő árucikkei autók, autóalkatrészek és -tartozékok, valamint egyéb nitrogénvegyületek voltak. Törökország szintén

²⁶ OEC, 2020a.

²⁷ OEC, 2020b.

²⁸ OEC, 2020d.

²⁹ OEC, 2020E.

elsősorban gépkocsikat és gépjárműveket exportált Magyarországra. Ez azt jelzi, hogy Magyarország Törökországba irányuló exportja az autóiiparra és a vegyiparra koncentrálódik.³⁰ Összességében Magyarország kereskedelme a türk országokkal változatos, a legtöbb ilyen országba irányuló export legfontosabb tételét a gyógyszeripari termékek jelentik. Emellett Magyarország az elektronikai berendezésektől és az energiától kezdve a mezőgazdasági és textiltermékekig sokféle árut importál ezekből az országokból. Ez tükrözi a Magyarország és a türk országok közötti sokszínű és dinamikus kereskedelmi kapcsolatokat.

Magyarország és a türk országok közötti kereskedelmi kapcsolatok elemzését lezárva megállapítható, hogy a türk országok közül Törökország Magyarország legfontosabb kereskedelmi partnere mind az import, mind az export volumene tekintetében, amelyet Kazahsztán követ. A többi türk ország, mint Azerbajdzsán, Üzbegisztán, Kirgizisztán és Türkmenisztán kisebb részesedéssel bír a magyar importban és exportban.

Most a kereskedelmi kapcsolatok elemzésétől áttérhetünk a beruházási kapcsolatokra. A türk országokkal való magyar együttműködés egyik legfontosabb eredménye, hogy Magyarország 2020-ban belépett a Türk Befektetési Alapba; a magyar Eximbank mintegy 380 millió eurós hitelkeretet biztosított a szervezet tagországainak. Ebből az összegből Törökországnak 200 millió eurót, Azerbajdzsánnak, Kazahsztánnak és Üzbegisztánnak egyenként 80 millió eurót, Kirgizisztánnak pedig mintegy 30 millió eurót terveztek juttatni.³¹ Nyilvános forrásokból származó információk alapján feltételezhető, hogy ezeket az összegeket azóta módosították.³² Jelenleg úgy tudni, hogy Üzbegisztán Külgazdasági Nemzeti Bankja megállapodást kötött a Magyar Export-Import Bankkal (Eximbank) 50 millió eurós hitelkeret bevonásáról.³³ A legutóbbi, 2023. márciusi magyar-üzbég üzleti fórumon megerősítették, hogy hamarosan Taskent közelében létrejön egy speciális ipari övezet a magyar vállalatok számára, ahol a magyar cégek különleges státusszal fektethetnek be. A magyar külügyminiszter azt is elmondta, hogy hamarosan létrehozna egy alapot, amely pénzügyi segítséget nyújt a magyar cégeknek.³⁴ A Magyar-Kirgiz Fejlesztési Alap 2021 óta működik Kirgizisztánban, 16 millió USD kezdőtőkével, de a felek azt tervezik, hogy

³⁰ OEC, 2020C.

³¹ GARAI ÉS MTSAL., 2021, 5 o.

³² NATIONAL BANK OF UZBEKISTAN, 2022; HKDF, 2022.

³³ NATIONAL BANK OF UZBEKISTAN, 2022.

³⁴ HEPA, 2023.

ezt 50 millió USD emelik.³⁵ Az alap 2022-ben fogadta el a kirgiz és magyar vállalatok üzleti pályázatait a finanszírozásra.³⁶ 2016 óta működik Kazahsztánban egy kazah-magyar magántőkealap, amelynek engedélyezett tőkéje 40 millió USD (mindkét oldalon 20 millió USD). Ezt az alapot a Magyar Eximbank hozta létre a NUH KazAgro-val közösen.³⁷ Külön Azerbajdzsán és Törökország esetében ez a bank 120 millió,³⁸ illetve 200 millió USD hitelkeretet nyitott, illetve szándékozik nyitni. A bank hajlandó lenne, Hegyi-Karabah újjáépítésébe is finanszírozó partnerként szerepet vállalni.³⁹ A banknak Kazahsztánban és Törökországban is van képviselője. A Magyar Eximbank hitelkereteinek összege azt mutatja, hogy a törökországi, az azerbajdzsáni és az üzbejisztáni tevékenység a prioritás. Ugyanakkor a bank intézményi bázissal rendelkezik Kazahsztánban és Kirgizisztánban, ami azt jelzi, hogy az együttműködés ezekkel az országokkal fejlődik.

A felek közötti együttműködés vizsgálatának fontos mutatója a közvetlen külföldi befektetések száma. Az első elemzések azt mutatják, hogy a legtöbb türk ország inkább a Magyarországról érkező közvetlen befektetések címzettje.⁴⁰ A türk országok nemzeti bankjai adatainak elemzése alapján megállapítható, hogy 2022-ben Magyarország aktívabbá vált a türk országok gazdaságába történő befektetések terén, különösen Azerbajdzsánban, Kazahsztánban és Kirgizisztánban. 2022-ben az Azerbajdzsánba irányuló magyar közvetlen külföldi tőkebefektetések aránya az országba irányuló összes közvetlen külföldi tőkebefektetés 1,8%-át tette ki.⁴¹ Ez valószínűleg a magyar olajipari vállalat, a MOL aktivizálódásának köszönhető.⁴² Kirgizisztán 16 millió USD-t kapott, ami a legnagyobb összegű FDI 2007 és 2022 között.⁴³ Kazahsztánban a bruttó közvetlen külföldi befektetések növekedése 2022-ben 55% volt.⁴⁴ Üzbejisztánra vonatkozóan nem állnak rendelkezésre adatok, de elmondható, hogy a felek igyekeznek aktívan növelni a kétoldalú együttműködést, többek között a beruházások

³⁵ ECONOMIST KG, 2020.

³⁶ HKDF, 2022.

³⁷ EMBASSY OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN IN HUNGARY, 2023.

³⁸ CABBAROV, 2022.

³⁹ AZERBAIJCAN 24, 2022.

⁴⁰ CENTRAL BANK OF THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN, 2022; NATIONAL STATISTICAL COMMITTEE OF THE KYRGYZ REPUBLIC, 2023; NATIONAL BANK OF KAZAKHSTAN, 2023.

⁴¹ CENTRAL BANK OF THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN, 2022.

⁴² AZERBAIJCAN 24, 2023.

⁴³ NATIONAL STATISTICAL COMMITTEE OF THE KYRGYZ REPUBLIC, 2023.

⁴⁴ NATIONAL BANK OF KAZAKHSTAN, 2023.

területén is. Például rendszeresen tartanak kétoldalú fórumokat a két ország üzletembereinek részvételével, amelyeken megállapodásokat írnak alá közös projektek kidolgozásáról. Például 2018-ban hat dokumentumot írtak alá összesen 46,5 millió USD értékben magyar és üzbég vállalatok között olyan területeken, mint a zöldség-vetőmagok termesztése, uborka, paradicsom, kukorica és más kertészeti termékek feldolgozása, haltermékek előállítása és feldolgozása, csokoládé-termékek előállítása stb.⁴⁵

Ha összehasonlítjuk a türk országok FDI-beáramlására vonatkozó adatokat (1. táblázat), láthatjuk, hogy a V4-ek közül Magyarország vezet a Kirgizisztánba és Azerbajdzsánba irányuló befektetések tekintetében. Kazahsztán esetében Magyarország csak Lengyelország mögött marad el.

Címzett ország	Befektető országok			
	Lengyelország	Csehország	Szlovákia	Magyarország
Azerbajdzsán	N/A	13,8	N/A	110,767
Törökország	0	3,000	0	0
Kazahsztán	75,000	21,600	-1,700	49,800
Kirgizisztán	47.8	388.9	0	16,000

1. táblázat A törökországi országokba a V4-országokból 2022-ben beáramló befektetések adatai ezer USD-ben Forrás: A türk országok statisztikai hivatalai és nemzeti bankjai.

A tanulmány e részének zárásaként elmondható, hogy Magyarország gazdasági kapcsolatai a türk országokkal az aktív fejlődés szakaszában vannak, és még nem érték el a bennük rejlő lehetőségek maximumát. **Először** is, a gazdasági együttműködésben 2010 után emelkedő tendencia figyelhető meg, Magyarország türk országokkal való együttműködése különösen 2022-ben növekedett. Az itt bemutatott eredmények nem tudnak megerősíteni semmilyen igazán egyértelmű tendenciát, mivel az együttműködés növekedésének jelenléte továbbra is ad hoc jellegű marad. **Másodszor**, a türk országok közül Magyarország fő gazdasági partnerei Törökország, Kazahsztán és Azerbajdzsán. Az Üzbegisztánnal és Kirgizisztánnal való együttműködés nagyon ígéretes. A Türkmenisztánnal való magyar együttműködés kilátásai még nem világosak. A gazdasági együttműködés fellendítésében nagy szerepet játszanak az olyan vállalatok, mint a Richter Gedeon, a MOL, az Egis stb. Regionális szempontból Kazahsztán Budapest fő partnere Közép-Ázsiában. **Harmadszor**, Magyarország aktívan építi a gazdasági kapcsolatok fejlesztésének intézményes kereteit. Az intézményi

⁴⁵ PODROBNO, 2018.

keretbe beletartozhat mind az Eximbank munkája, mind a kétoldalú üzleti fórumok rendszeres megtartása. **Negyedszer**, a kereskedelmi kapcsolatokra és a befektetésekre vonatkozó adatok elemzése számos türk ország esetében feltárta a Magyarországgal való gazdasági együttműködés egyoldalúságát. A türk országok többségébe egyoldalú magyar befektetés irányul az adott ország magyarországi aktivitása nélkül. **Ötödször**, Magyarország főleg saját maga által előállított árukat, például gyógyszereket exportál a türk országokba, utóbbiak elsősorban nyersanyagokkal kereskednek. Magyarország aktív részvétele a Türk Befektetési Alapban javíthatna ezen a helyzeten. Orbán Viktor a legutóbbi TÁSZ-csúcson kifejezte, hogy részt kíván venni a Türk Befektetési Alapban.⁴⁶ Az alap létrehozása segítené a régióon belüli kereskedelem fejlesztését, a kis- és középvállalati projektek finanszírozását, valamint a közlekedési és logisztikai láncok bővítését. Az alap engedélyezett tőkéje 500 millió USD. A jegyzett tőke 10 000 darab, egyenként 50 000 USD névértékű részvényre oszlik.⁴⁷

Fontos hozzátenni, hogy a Magyarország 'keleti nyitás' politikájának gazdasági következményeivel kapcsolatban több tanulmány is problémákat fogalmaz meg, különösen Kínával kapcsolatban. Több elemzés javaslata alapján a magyar kormánynek arra kellene összpontosítania, hogy a Kínával való partnerségeket a magyarok és nem a kínai cégek megerősítésére használja.⁴⁸ A türk országok esetében az áttekintett adatok alapján más a helyzet. Magyarország egyes partnerek esetében aktívan növeli exportot, ugyanakkor a türk országok szintén érdekeltek a további együttműködésben.

IV. A MAGYAR EGYÜTTMŰKÖDÉS KILÁTÁSAI A TÜRK ORSZÁGOKKAL

A türk országokkal való magyar együttműködés kilátásait vizsgálva, a politikai és gazdasági együttműködés elemzése alapján érdemes a következő területeket részletezni:

1. Európa bevonása az újonnan kialakuló eurázsiai biztonsági architektúrába, nevezetesen az EU közeledése a Sanghaji Együttműködési Szervezethez (SCO) és az Ázsiai Interakcióról és Bizalomépítő Intézkedésekről Szóló Konferenciához (CICA) a TÁSZ-on keresztül. 2. A

⁴⁶ CABINET OFFICE OF THE PRIME MINISTER (2023).

⁴⁷ KAPITAL, 2023.

⁴⁸ IRIMESCU, 2019, 10-12. o.

V4-ek és az TÁSZ közeledése Németország dezindusztrializációjára tekintettel. 3. A közép-ázsiai infrastrukturális projektek támogatása.

Ami Európa bevonását illeti az újonnan kialakuló eurázsiai biztonsági struktúrába, érdemes megemlíteni, hogy az EU továbbra is a periférián marad, miközben az olyan szervezetek, mint az SCO és a CICA szerepe egyre nő. Demir Can SWOT elemzésében a TÁSZ tagországainak más szervezetekkel való összekapcsolódását jelölte meg erősségként.⁴⁹ Az EU és az olyan szervezetek, mint a SCO/CICA geopolitikai súlypontjai részben eltérőek. Az erősödő globalizáció miatt az EU részvétele az eurázsiai biztonsági kezdeményezésekben stratégiai és gazdasági szempontból egyaránt előnyös lehet. Az EU 21 ázsiai partnerországa 2020-ban az EU teljes nemzetközi áruforgalmának 36%-át tette ki.⁵⁰ Konkrétabban: az uniós export 27%-át, az uniós import 45%-át tették ki.⁵¹ Ezeknek a struktúráknak a jelenléte közlekedési útvonalak, különösen a transz-kaspi nemzetközi közlekedési útvonal, valamint az Afganisztánon és Iránon áthaladó fontos nemzetközi közlekedési folyosók fejlődése miatt vált fontossá. Appasova Dinara szerint a TÁSZ-tagok stratégiai fontossága a világ- és regionális hatalmak számára stratégiai elhelyezkedésük és erőforrásaik miatt növekedni fog.⁵² Ez magyarázhatja India és Pakisztán megnövekedett érdeklődését az SCO iránt, valamint Törökországnak az SCO-ban párbeszéd-partnerként való részvételét. A TÁSZ befektetési alapjának létrehozása tökéletesen illeszkedne a kialakulóban lévő biztonsági architektúrába, mivel erősítené az együttműködést a türk országok között, amelyek területén keresztül halad a transz-kaspi nemzetközi közlekedési útvonal, amely összeköti Kínát Európával. Az is elképzelhető, hogy az alapok egy részét a Távol-Keletről és Kínából Európába irányuló áruszállítás logisztikai infrastruktúrájának javítására fordítanák. A Nemzetközi Kapcsolatok Elemző Központjának vezető tanácsadója, Baghirov Orkhan úgy véli, hogy az ukrajnai háború és az indopacifikus térségben növekvő amerikai-kínai rivalizálás mellett Kína a szállítmányok egy részét a tengeri szállításról a szárazföldi szállításra fogja

⁴⁹ DEMIR, 2022, 47-48. o.

⁵⁰ Az Ázsia-Európa Találkozó szerint a 21 ázsiai partnerország a következő: Ausztrália, Banglades, Brunei, Kambodzsa, Kína, India, Indonézia, Japán, Kazahsztán, Laosz, Malajzia, Mongólia, Mianmar, Új-Zéland, Pakisztán, Fülöp-szigetek, Oroszország, Szingapúr, Dél-Korea, Thaiföld és Vietnam.

⁵¹ EUROSTAT, 2021.

⁵² APPASOVA, 2022. 718-721. o.

átirányítani Eurázsiaán keresztül.⁵³ A TÁSZ tehát híd lehet az EU számára az új eurázsiai biztonsági architektúrában való részvételhez. Mivel Magyarország megfigyelő ország a TÁSZ-ban, így jó kapcsolatokat ápol Törökországgal és más olyan országokkal, amelyek szintén tagjai az SCO-nak és a CICA-nak. Míg Baranyi Tamás, a Magyar Külügyi Intézet stratégiai igazgató-helyettese szerint a TÁSZ-tagok külpolitikai hagyományainak különbözősége korábban akadályta lehetett a szervezet fejlődésének,⁵⁴ most a különböző nagy szervezetek létrehozása és kibővítése, amelyekben az TÁSZ-tagok aktívan részt vesznek, hozzájárulhat a Nyugat és Kelet közötti kapcsolatok erősítéséhez.

A V4-ek és az TÁSZ közeledése Németország dezindusztrializációjára tekintettel lehetővé teheti a német vállalatok számára, hogy új piacokat nyissanak a türk országokban, különösen az Eurázsiai Gazdasági Unió országaiban. Sok német szakértő kételkedik a német dezindusztrializáció valóságában, de valós bizonyítékok vannak arra,⁵⁵ hogy az energiaválság és a munkaerőhiány miatt a vállalatok Németországból a visegrádi országokba települnek át. A Deloitte tanácsadó cég által 120, ipari vállalatuk ellátási láncaiért felelős vezető körében végzett felmérés szerint a vállalatok 52%-a úgy véli, hogy Németország, mint üzleti helyszín vonzereje veszélyben van. A megkérdezett német vállalatok mintegy 46%-a Észak-Amerika után Kelet-Európát tartja a legvonzóbbnak a befektetések szempontjából.⁵⁶ A gyártás Németországból való kitelepítésének vágya a gépgyártás, az ipar, az autóipar és a vegyipar területén mutatkozik meg. Magyarország tavaly Németországból rekordösszegű, 6,5 milliárd euró közvetlen külföldi tőkebefektetést vonzott be, és 5929 munkahely jött létre a német beruházásoknak köszönhetően.⁵⁷ A Német-Lengyel Kereskedelmi Kamara jelentése szerint 2022 első felében több projekt indult Lengyelországban, mint 2021 egészében. Itt több mint 500 millió eurót fektettek be és 10 000 munkahelyet teremtettek.⁵⁸ Ezek a tények azt jelzik, hogy a német nehézipar egy része az energiaválság miatt a visegrádi országokba helyezi át termelését. Ez a tény lehetőséget nyit a V4-országok számára, hogy Magyarországon keresztül közeledjenek a TÁSZ-hoz, mivel ezek a német vállalatok az Oroszország elleni szankciók miatt

⁵³ BAGHIROV, 2022. 65-67. o.

⁵⁴ BARANYI, 2022. 123-125. o.

⁵⁵ BRANDT – KRÄMER, 2022, 721. o.; GURKOV, 2022.

⁵⁶ REINTJES, 2023.

⁵⁷ HIPA, 2023.

⁵⁸ FINKENZELLER ÉS MTSAI., 2022.

érdekeltek lesznek abban, hogy Kelet-Európából Törökországba, a Kaukázusba és Közép-Ázsiába szállítsák árujukat. A fő probléma az lehet, hogy magukban a visegrádi országokban munkaerőhiány van.

Mint már korábban említettem, Magyarország aktívan támogatta a TÁSZ és a V4-ek államfői közötti 2022-es csúcstalálkozó ötletét, de erre nem kerülhetett sor az ukrainai háború kitörése miatt.⁵⁹ Ezért a V4 és a TÁSZ közötti interakciót az TÁSZ budapesti irodájában tartott üzleti fórumokkal lehetne kezdeni, a felek tárgyalhatnának a lehetséges közös projektekről, a német befektetők viszont megismerkedhetnének a transz-kaszipi nemzetközi közlekedési útvonalon keresztül történő áruszállítás új lehetőségeivel. Eközben más V4-országok is érdeklődést mutatnak a régió iránt. A cseh miniszterelnök például 10 napos ázsiai körútja során Kazahsztánba és Üzbegisztánba is ellátogatott. Utazásának célja az volt, hogy alternatív piacokat teremtsen a kínai dominanciával szemben.⁶⁰

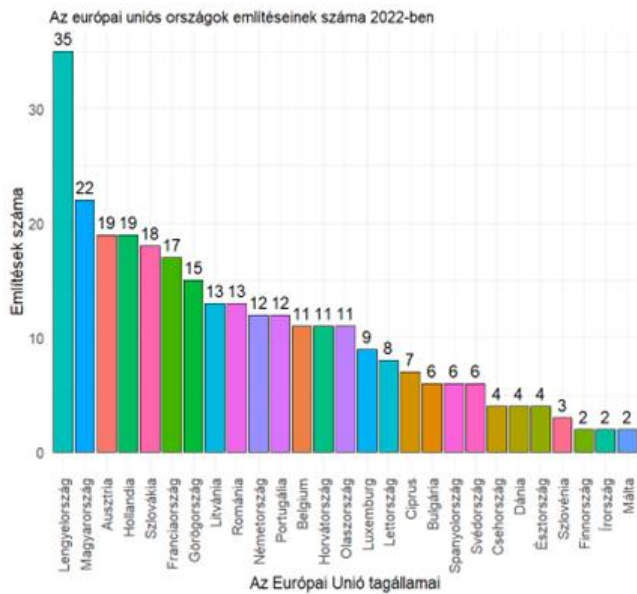
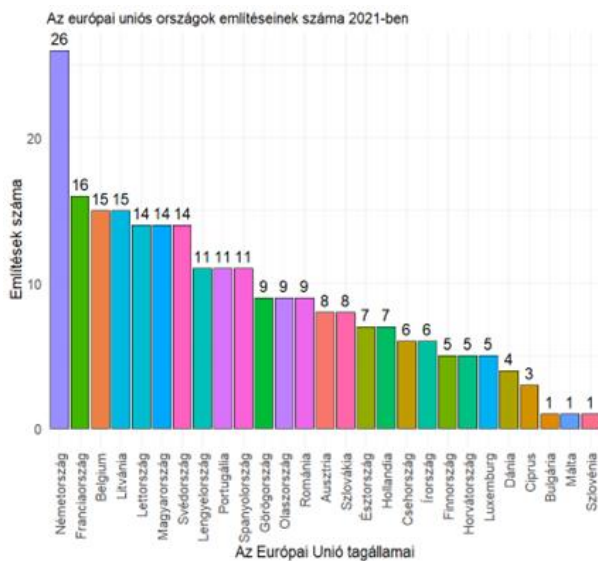
Ezt támasztja alá a cikk végén látható ábrákban összefoglalt vizsgálat eredménye is: a kazahsztáni külügyminisztérium 2021-es és 2022-es híradásainak elemzése és az Európai Unió országai említéseinek számbavétele.⁶¹ Látható, hogy 2022-ben az előző évhez képest a V4-országokat – Csehország kivételével – gyakrabban említették. Lengyelország és Magyarország 2022-ben a Kazah Köztársaság Külügyminisztériumának hírei között az első helyen állnak az említések számát tekintve. A számokkal ellátott adatokat az 5. és 6. számú ábrája mutatja be.

⁵⁹ BARANYI, 2022, 133. o.

⁶⁰ PLEVAK, 2023.

⁶¹ Az egyes országok említéseinek vizsgálata – hasonlóan az Orbán Viktor beszédeiben szereplő 10 leggyakrabban említett szó kimutatásához – az R programozási nyelv segítségével történt. A híreket a kazah külügyminisztérium hivatalos Telegram-csatornáján keresztül gyűjtöttük és szereztük be (Ministry of Foreign Affairs of Kazakhstan, 2023).

Magyarország és a türk államok közötti együttműködés politikai és gazdasági lehetőségei: a jelenlegi tendenciák vizsgálata

Ha az infrastrukturális projektek támogatását az együttműködés egyik ígéretes területének tekintjük, akkor érdemes elmondani, hogy az Európai Unió és a TÁSZ aktívan részt vesz a transz-kaszpi nemzetközi közlekedési útvonal logisztikai útvonalainak javításában. A két fél között azonban nincs megfelelő együttműködés ebben a kérdésben.⁶² Az EU például aktívan támogatja a közép-ázsiai infrastrukturális projekteket a Global Gateway projekt révén, valamint olyan intézményeken keresztül, mint az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank és az Európai Beruházási Bank. Törökország ezzel szemben aktívan folytatja a „multilaterális közlekedéspolitikát”,⁶³ amelynek keretében arra törekszik, hogy különböző országokat hozzon össze az infrastrukturális terheket enyhítő megállapodások aláírása érdekében. Mindkét fél ugyanabban az irányban cselekszik, de gyakorlatilag figyelmen kívül hagyják egymást. A jövőben az EU és a TÁSZ elmélyíthetné kapcsolatait egymással és kidolgozhatná saját tervét a transz-kaszpi nemzetközi közlekedési útvonal fejlesztésére. Annál is inkább, mivel a német vállalatok által a TÁSZ-országokba irányuló áruk esetében a transz-kaszpi nemzetközi közlekedési útvonal mentén megvalósuló infrastrukturális projektek fejlesztése pozitív hatással lenne az EU és a TÁSZ-országok közötti kereskedelmi kapcsolatokra.

Összefoglalva, Magyarország és a türk országok együttműködése jelentős lehetőségeket kínál új kapcsolatok kialakítására és stratégiai projektek megvalósítására. Európának a kialakulóban lévő eurázsiai biztonsági architektúrába történő bevonása, a V4-ek TÁSZ-hoz való közeledése Németország dezindusztrializációjának fényében, valamint a közép-ázsiai infrastrukturális projektek támogatása mind-mind fontos területek, amelyeket meg kell vizsgálni. Magyarország megfigyelő státusza a TÁSZ-ban bizonyos tekintetben tehát hídként szolgálhat az EU számára az új eurázsiai biztonsági architektúrában való részvételhez, míg a német vállalatok visegrádi országokba való áttelepülése hozzájárulhat a V4-ek és a TÁSZ közötti szorosabb kapcsolatok kialakításához. Ezen túlmenően az Európai Unió és a TÁSZ számára előnyös lehet az együttműködés bővítése a közép-ázsiai infrastrukturális projektek támogatásában, különösen a transz-kaszpi nemzetközi közlekedési útvonal fejlesztése terén. Az ilyen irányú közös erőfeszítések nemcsak a logisztikai infrastruktúrát erősítenék, hanem új lehetőségeket teremtenének a gazdasági növekedés és az érintett országok

⁶² GUSSEINOV, 2022a.

⁶³ DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, 2023.

közötti politikai együttműködés számára is. A lehetséges nehézségek ellenére a türk országokkal való magyar együttműködésben rejlő lehetőségeket és az ilyen partnerségek szélesebb körű következményeit tovább kellene hasznosítani, mivel ezek a partnerségek segíthetik a feltörekvő eurázsiai régióban rejlő potenciál kiaknázását.

KONKLÚZIÓ

Összefoglalva, Magyarország és a Türk Államok Szervezetének együttműködése tehát további politikai és gazdasági potenciállal rendelkezik, amint azt a kapcsolatok jelenlegi tendenciái is mutatják. A magyar kormány kommunikációja szerint politikai és gazdasági szempontokat egyaránt felölelő külpolitikai prioritásai a béke, a stabilitás és az országok közötti kapcsolatok erősítését célozzák, miközben ellenállnak a világgazdaságban az egymással szemben álló blokkok kialakulásának. Magyarország 2018 óta betöltött megfigyelői szerepe a TÁSZ-ban, valamint a „globális nyitás” stratégia 2010-es meghirdetése óta a türk országokkal fenntartott gazdasági kapcsolatai ígéretes eredményeket mutatnak.

A Magyarország és a türk országok közötti politikai együttműködés elsősorban az Európával való közvetítésre összpontosít, és Magyarország potenciálisan semleges félként lép fel az új globális befolyási blokkokkal szemben. Ez az együttműködés a gazdasági eredményekhez képest még korai stádiumban van, mivel a TÁSZ kezdetben elsősorban a gazdasági érdekekre orientálódott.

Magyarország gazdasági kapcsolatai a türk országokkal aktívan fejlődnek, és még nem érték el teljes potenciáljukat. A gazdasági együttműködésben 2010 óta emelkedő tendencia figyelhető meg, 2022-ben jelentős növekedés volt tapasztalható. A türk országok közül jelenleg Törökország, Kazahsztán és Azerbajdzsán Magyarország fő gazdasági partnerei, de az Üzbegisztánnal és Kirgizisztánnal való együttműködésnek is vannak kedvezőkilátásai. Magyarország részvétele a Türk Befektetési Alapban feloldhatja a gazdasági együttműködés egyoldalúságát, és segítheti a régió belüli kereskedelem fejlesztését, a kis- és középvállalati projektek finanszírozását, valamint a közlekedési és logisztikai láncok bővítését. Ráadásul a közép-ázsiai országok közül jelenleg Kazahsztán Magyarország legfontosabb partnere.

Magyarországnak a türk országokkal való együttműködése jelentős potenciált jelent új kapcsolatok és stratégiai projektek kialakítására. A kulcsfontosságú területek közé tartozik az eurázsiai biztonsági struktúrában való európai részvétel, a V4-TÁSZ konvergencia és a közép-ázsiai infrastrukturális projektek támogatása. Magyarország megfigyelői státusza az TÁSZ-ban lehetővé teszi az EU számára, hogy részt vegyen a kialakulóban lévő biztonsági architektúrában, míg a német vállalkozások áttelepülése a V4 országokba erősítheti a V4-TÁSZ kapcsolatokat. Az Európai Unió és a TÁSZ közötti fokozott együttműködés a közép-ázsiai infrastrukturális projekteken, különösen a transz-kaspi nemzetközi közlekedési útvonalon, gazdasági növekedéshez és politikai együttműködéshez vezethet, hozzájárulva egy integráltabb és virágzóbb eurázsiai régióhoz.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- ABOUT HUNGARY (2021). Speech of Viktor Orbán at the Videoconference at the Informal Summit of the Cooperation Council of Turkic Speaking States. About Hungary. Letöltés helye: <https://abouthungary.hu//speeches-and-remarks/speech-of-viktor-orban-at-the-videoconference-at-the-informal-summit-of-the-cooperation-council-of-turkic-speaking-states> (Letöltve: 2023. 04. 09.)
- ABOUT HUNGARY (2023). Restoring East-West cooperation is national security interest for Hungary. About Hungary. Letöltés helye: <https://abouthungary.hu//news-in-brief/fm-restoring-east-west-cooperation-is-national-security-interest-for-hungary> (Letöltve: 2023. 04. 09.)
- APPASOVA, DINARA (2023). Потенциал Организации тюркских государств в обеспечении безопасности тюркского мира (Potencial Organizacii tyurkskih gosudarstv v obespechenii bezopasnosti tyurkskogo mira). MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, 12(2), 716–732. Letöltés helye: <https://doi.org/10.33206/mjss.1251847>. (Letöltve: 2023. 05. 23.)
- AZERBAIJAN 24 (2022). Hungary's Exim Bank ready to allocate funds for restoration of Karabakh. Azerbaijan 24. Letöltés helye: <https://www.azerbaijan24.com/en/hungary-s-exim-bank-ready-to-allocate-funds-for-restoration-of-karabakh/> (Letöltve: 2023. 04. 09.)
- AZERBAIJAN 24 (2023). Hungary's MOL Group to use Azeri Light in its oil refinery. Azerbaijan 24. Letöltés helye:

Magyarország és a türk államok közötti együttműködés politikai és gazdasági lehetőségei: a jelenlegi tendenciák vizsgálata

<https://www.azerbaycan24.com/en/hungary-s-mol-group-to-use-azeri-light-in-its-oil-refinery/> (Letöltve: 2023. 04. 09.)

BAGHIROV, ORKHAN (2022). 'The Organization of Turkic States' Economic Potential and Cooperation Prospects among its Members', PERCEPTIONS: Journal of International Affairs, 27(1), 53–73. Letöltés helye:

<https://dergipark.org.tr/en/pub/perception/issue/71446/1149285> (Letöltve: 2023. 05. 23.)

BARANYI TAMÁS PÉTER (2022). Hungary's Role in the Organization of Turkic States as an Observer State: Limitations and Opportunities. PERCEPTIONS: Journal of International Affairs, 27(1), 121–136. Letöltés helye:

<https://dergipark.org.tr/en/pub/perception/issue/71446/1149306> (Letöltve: 2023. 05. 23.)

BRANDT, ARNO – KRÄMER, HAGEN (2022). Deindustrialisierung, Transformation und eine moderne Industriepolitik. Wirtschaftsdienst. 918-921. Letöltés helye: <https://www.wirtschaftsdienst.eu/pdf-download/jahr/2022/heft/12/beitrag/droht-der-deutschen-wirtschaft-eine-deindustrialisierung.html> (Letöltve: 2023. 05. 23.)

BUZAN, BARRY – WEAVER, OLE (2003). Regions and Powers: The Structure of International Security. Cambridge: Cambridge University Press.

CABBAROV, SUBHAN (2022). Strategic Partnership Relations between Azerbaijan and Hungary Are Improving. Agency for Sustainable and Operational Social Security. Letöltés helye: <https://dost.gov.az/en/news/502> (Letöltve: 2023. 04. 09.)

CABINET OFFICE OF THE PRIME MINISTER (2019). Prime Minister Viktor Orbán's speech at the 7th Summit of the Cooperation Council of Turkic Speaking States. Website of the Cabinet Office of the Prime Minister 2015-2022. Letöltés helye: <https://2015-2022.miniszterelnok.hu/prime-minister-viktor-orbans-speech-at-the-7th-summit-of-the-cooperation-council-of-turkic-speaking-states/> (Letöltve: 2023. 04. 09.)

CABINET OFFICE OF THE PRIME MINISTER (2021). Hungary to initiate joint summit of Turkic Council and V4. Website of the Cabinet Office of the Prime Minister 2015-2022. Letöltés helye: <https://2015-2022.miniszterelnok.hu/hungary-to-initiate-joint-summit-of-turkic-council-and-v4/> (Letöltve: 2023. 04. 09.)

CABINET OFFICE OF THE PRIME MINISTER (2023). Address by Prime Minister Viktor Orbán at an Extraordinary Summit of the Organization

- of Turkic States. Website of the Cabinet Office of the Prime Minister. Letöltés helye: <https://miniszterelnok.hu/en/address-by-prime-minister-viktor-orban-at-an-extraordinary-summit-of-the-organization-of-turkic-states/> (Letöltve: 2023. 04. 09.)
- CENTER OF ANALYSIS OF INTERNATIONAL RELATIONS (2022). The 8th forum of think tanks of member and observer states of the Organization of Turkic States was held. Letöltés helye: <https://aircenter.az/en/post/the-8th-forum-of-think-tanks-of-member-and-observer-states-of-the-organization-of-turkic-states-was-held-1048> (Letöltve: 2023. 04. 09.)
- CENTRAL BANK OF THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN (2022). External Sector Statistics. Website of the Central Bank of the Republic of Azerbaijan. Letöltés helye: <https://www.cbar.az/page-43/external-sector-statistics?language=en> (Letöltve: 2023. 04. 09.)
- CRAN (2023). tidytext: Text Mining using »dplyr«, »ggplot2«, and Other Tidy Tools. CRAN. Letöltés helye: <https://CRAN.R-project.org/package=tidytext> (Letöltve: 2023. 04. 09.)
- DAILY SABAH (2022). Türkiye Only Country to Mediate Russia-Ukraine War: Hungarian FM. Daily Sabah. Letöltés helye: <https://www.dailysabah.com/politics/diplomacy/turkiye-only-country-to-mediate-russia-ukraine-war-hungarian-fm> (Letöltve: 2023. 04. 09.)
- DEMIR, CAN (2022). The Organization of Turkic States: Implications for the Regional Balance of Power. Güvenlik Stratejileri Dergisi. 39-71. Letöltés helye: <https://doi.org/10.17752/guvenlikstrj.1104776>. (Letöltve: 2023. 05. 23.)
- DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI (2023). Türkiye'nin Çok Taraflı Ulaştırma Politikası. Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı. Letöltés helye: https://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin-cok-taraflı-ulastirma-politikasi.tr.mfa (Letöltve: 2023. 04. 09.)
- DJUMAeva, GULNOR – BOBKHONOV, ABBOS (2023). Will Organization of Turkic States Become the Leading Platform in Central Asia? Central Asian Bureau for Analytical Reporting. Letöltés helye: <https://cabar.asia/en/will-organization-of-turkic-states-become-the-leading-platform-in-central-asia> (Letöltve: 2023. 04. 09.)
- ECONOMIST KG (2020). Венгерский «Эксимбанк» Выделит €50 Млн На Создание Кыргызско-Венгерского Фонда Развития (Vengerskij «Eksimbank» Vydedit €50 Mln Na Sozdanie Kyrgyzsko-Vengerskogo Fonda Razvitiya). Economist KG. Letöltés helye:

Magyarország és a türk államok közötti együttműködés politikai és gazdasági lehetőségei: a jelenlegi tendenciák vizsgálata

<https://economist.kg/novosti/2020/09/28/vengerskij-eksimbank-vydelit-e50-mln-na-sozdanie-kyrgyzsko-vengerskogo-fonda-razvitiya/>

(Letöltve: 2023. 04. 09.)

EMBASSY OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN IN HUNGARY (2023). Economic Cooperation. Website of the Embassy of the Republic of Kazakhstan in Hungary. Letöltés helye:

<https://betaegov.kz/memleket/entities/mfa-budapest/activities/1807>

(Letöltve: 2023. 04. 09.)

EUROSTAT (2021). Asia-Europe Meeting: EU trade deficit at €244 billion.

Eurostat. Letöltés helye: [https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-](https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/edn-20211124-1)

[eurostat-news/-/edn-20211124-1](https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/edn-20211124-1) (Letöltve: 2023. 05. 23.)

FINKENZELLER, KARIN – HAERDER, MAX – HIELSCHER, HENRYK – KNIEPS, STEPHAN – RAMTHUN, CHRISTIAN – SALZ, JÜRGEN – SCHLESIGER, CHRISTIAN – SCHULTE, JAN – FEDORSKA, ALEKSANDRA (2022). „Treck nach Osten: Made in Ausland”, 2022. szeptember 29. Letöltés helye:

[https://www.wiwo.de/my/politik/europa/treck-nach-osten-made-in-](https://www.wiwo.de/my/politik/europa/treck-nach-osten-made-in-ausland/28713628.html)

[ausland/28713628.html](https://www.wiwo.de/my/politik/europa/treck-nach-osten-made-in-ausland/28713628.html) (Letöltve: 2023. 04. 09.)

GARAI NIKOLETT – SZALAI MÁTÉ – GYENE PÁL – EGERESI ZOLTÁN –

KOZMA TAMÁS (2021). Mire használható Magyarország megfigyelői státusza a Türk Tanácsban? Külügyi és Külgazdasági Intézet. Letöltés helye:

[https://kki.hu/mire-hasznalhato-magyarorszag-megfigyeloi-](https://kki.hu/mire-hasznalhato-magyarorszag-megfigyeloi-statusza-a-turk-tanacsban/)

[statusza-a-turk-tanacsban/](https://kki.hu/mire-hasznalhato-magyarorszag-megfigyeloi-statusza-a-turk-tanacsban/) (Letöltve: 2023. 04. 09.)

GURKOV, ANDREJ (2022). Что ждет ФРГ: деиндустриализация или смена

бизнес-модели? (Chto zhdet FRG: deindustrializaciya ili smena biznes-modeli?). Deutsche Welle. Letöltés helye: [https://www.dw.com/ru/cto-](https://www.dw.com/ru/cto-zdet-germaniu-deindustrializacia-ili-smena-biznesmodeli/a-63185120)

[zdet-germaniu-deindustrializacia-ili-smena-biznesmodeli/a-63185120](https://www.dw.com/ru/cto-zdet-germaniu-deindustrializacia-ili-smena-biznesmodeli/a-63185120)

(Letöltve: 2023. 05. 23.)

GUSSEINOV, EL DANIZ (2023). Kazahsztán és Magyarország kétoldali

kapcsolatai az ukrajnai háború árnyékában. Oeconomus Gazdaságkutató Alapítvány. Letöltés helye:

[https://www.oeconomus.hu/oecoglobus/kazahsztan-es-magyarorszag-](https://www.oeconomus.hu/oecoglobus/kazahsztan-es-magyarorszag-ketoldalu-kapcsolatai-az-ukrajnai-haboru-arnyekaban/)

[ketoldalu-kapcsolatai-az-ukrajnai-haboru-arnyekaban/](https://www.oeconomus.hu/oecoglobus/kazahsztan-es-magyarorszag-ketoldalu-kapcsolatai-az-ukrajnai-haboru-arnyekaban/) (Letöltve: 2023.

04. 09.)

GUSSEINOV, EL DANIZ (2022). Двусторонние отношения Венгрии со странами Центральной Азии: сравнительный анализ (Dvustoronnie otnosheniya Vengrii so stranami Centralnoj Azii: sravnitelnyj analiz).

Almati: Kazakh-German University. 40–51. Letöltés helye:

<https://www.academia.edu/83134007/> (Letöltve: 2023. 04. 09.)

- GUSSEINOV, ELDANIZ (2022a). Пересечение интересов ЕС и Турции и формирование нового баланса сил в Центральной Азии (Peresechenie interesov ES i Turcii i formirovanie novogo balansa sil v Centralnoj Azii). Expert Analytical Center Heartland. Letöltés helye: <https://heartland.asia/the-formation-of-a-new-balance-of-power-in-central-asia/> (Letöltve: 2023. 04. 09.)
- HEPA (2023). Magyar Exportfejlesztési Ügynökség. „Magyar-Üzbég Üzleti Fórum. Magyar Exportfejlesztési Ügynökség. Letöltés helye: <https://hepa.hu/hirek/magyar-uzbeg-uzleti-forum> (Letöltve: 2023. 04. 09.)
- HIPA (2023). FDI Inflow To Hungary Hits New High. Hungarian Investment Promotion Agency. Letöltés helye: <https://hipa.hu/news/fdi-inflow-to-hungary-hits-new-high/> (Letöltve: 2023. 04. 09.)
- HKDF (2022). HKDF financing conditions. Hungarian-Kyrgyz Development Fund. Letöltés helye: <https://hkdf.kg/frontend/web/application/index?language=en-US> (Letöltve: 2023. 04. 09.)
- HUNGARY TODAY (2020). Hungary to Join Turkic Council Investment Fund. Hungary Today. Letöltés helye: <https://hungarytoday.hu/hungary-to-join-turkic-council-investment-fund/> (Letöltve: 2023. 04. 09.)
- INDEX (2012). Keleten keresi a kormány a gazdag nagybácsit. Letöltés helye: https://index.hu/gazdasag/magyar/2012/11/04/igy_keres_penz_t_a_kormany_keleten/ (Letöltve: 2023. 05. 23.)
- IRIMESCU, LISA (2019): Hungary’s Eastern Opening: Political and Economic Impacts. Institute for Foreign Affairs and Trade. 3-12. Letöltés helye: <https://kki.hu/en/hungarys-eastern-opening-political-and-economic-impacts/> . (Letöltve: 2023. 05. 23.)
- KAPITAL (2023). Сколько средств вложит Казахстан в Тюркский инвестиционный фонд (Skolko sredstv vlozhit Kazahstan v Tyurkskij investicionnyj fond). Деловой портал «Капитал». Letöltés helye: <https://kapital.kz/finance/113843/skol-ko-sredstv-vlozhit-kazahstan-v-tyurkskiy-investitsionnyy-fond.html> (Letöltve: 2023. 04. 09.)
- KOHÁN MÁTYÁS (2021). „Mire jó a Türk Tanács? – Egeresi Zoltán turkológus a Mandinernek. Mandiner. Letöltés helye: https://mandiner.hu/cikk/20211102_torokorszag_turk_tanacs_egeresi_zoltan (Letöltve: 2023. 04. 09.)
- KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL (2023). 17.1.1.7. External trade in goods in HUF by countries. Központi Statisztikai Hivatal. Letöltés helye:

Magyarország és a türk államok közötti együttműködés politikai és gazdasági lehetőségei: a jelenlegi tendenciák vizsgálata

https://www.ksh.hu/stadat_files/kkr/en/kkr0007.html (Letöltve: 2023. 04. 09.)

KUSHKUMBAYEV, SANAT – MUSSABEKOVA, ALIYA. (2022). New Kazakhstan and the Future of the Organization of Turkic States: Key Areas of Cooperation. PERCEPTIONS: Journal of International Affairs 27(1). 74-90. Letöltés helye: <https://dergipark.org.tr/en/pub/perception/issue/71446/1149288>. (Letöltve: 2023. 05. 23.)

MÉSZÁROS TAMÁS (2021). As Hungary Lauds Its »Eastern Opening« Policy, Statistics Fail to Show Benefits. Euroactiv. Letöltés helye: <https://www.euroactiv.com/section/economy-jobs/news/as-hungary-lauds-its-eastern-opening-policy-statistics-fail-to-show-benefits/> (Letöltve: 2023. 04. 09.)

MOLNÁR CSABA (2014). A magyar kormány keleti politikájáról. Parlamenti kérdés. Letöltés helye: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-8-2014-010838_HU.html (Letöltve: 2023. 05. 23.)

NARODNOE SLOVO (2020). „Формат «Узбекистан-Венгрия-ЕС»: расширение взаимодействия (Format «Uzbekistan-Vengriya-ES»: rasshirenie vzaimodejstviya). Народное Слово Letöltés helye: <https://xs.uz/ru/post/format-uzbekistan-vengriya-es-rasshirenie-vzaimodejstviya> (Letöltve: 2023. 04. 09.)

NATIONAL BANK OF KAZAKHSTAN (2023). Валовый приток прямых инвестиций в Казахстан от иностранных прямых инвесторов (по видам экономической деятельности резидентов, по странам, в разрезе регионов Казахстана) (Valovyj pritok pryamyh investicij v Kazahstan ot inostrannyh pryamyh investorov (po vidam ekonomicheskoj deyatelnosti rezidentov, po stranam, v razreze regionov Kazahstana). Website of the National Bank of Kazakhstan. Letöltés helye: <https://nationalbank.kz/ru/news/pryamye-investicii-po-napravleniyu-vlozheniya> (Letöltve: 2023. 04. 09.)

NATIONAL BANK OF UZBEKISTAN (2022). АО «Узнацбанк» подписал соглашение с Эксимбанком Венгрии на сумму 50 млн. евро (АО «Uznacbank» podpisal soglashenie s Eksimbankom Vengrii na summu 50 mln. evro). Letöltés helye: <https://nbu.uz/news/ao-uznatsbank-podpisal-soglashenie-s-eksimbankom-vengrii-na-summu-50-mln-evro/> (Letöltve: 2023. 04. 09.)

- NATIONAL STATISTICAL COMMITTEE OF THE KYRGYZ REPUBLIC (2023). „4.04.00.03 Поступление иностранных инвестиций по странам (4.04.00.03 Postuplenie inostrannyh investicij po stranam). Letöltés helye: <http://www.stat.kg/en/statistics/investicii/> (Letöltve: 2023. 04. 09.)
- ОЕС (2020a). Hungary (HUN) and Azerbaijan (AZE) Trade. The Observatory of Economic Complexity. Letöltés helye: <https://oec.world/en/profile/bilateral-country/hun/partner/aze?dynamicBilateralTradeSelector=year2020> (Letöltve: 2023. 04. 09.)
- ОЕС (2020b). Hungary (HUN) and Kazakhstan (KAZ) Trade. The Observatory of Economic Complexity. Letöltés helye: <https://oec.world/en/profile/bilateral-country/hun/partner/kaz> (Letöltve: 2023. 04. 09.)
- ОЕС (2020c). Hungary (HUN) and Turkey (TUR) Trade. The Observatory of Economic Complexity. Letöltés helye: <https://oec.world/en/profile/bilateral-country/hun/partner/tur> (Letöltve: 2023. 04. 09.)
- ОЕС (2020d). Hungary (HUN) and Uzbekistan (UZB) Trade. The Observatory of Economic Complexity. Letöltés helye: <https://oec.world/en/profile/bilateral-country/hun/partner/uzb> (Letöltve: 2023. 04. 09.)
- ОЕС (2020e). Kyrgyzstan (KGZ) and Hungary (HUN) Trade. The Observatory of Economic Complexity. Letöltés helye: <https://oec.world/en/profile/bilateral-country/kgz/partner/hun> (Letöltve: 2023. 04. 09.)
- ORGANIZATION OF TURKIC STATES (2021). Turkic World Vision – 2040. Letöltés helye: <https://turkicstates.org/assets/pdf/haberler/turkic-world-vision-2040-2396-97.pdf> (Letöltve: 2023. 05. 23.)
- ПОДРОБНО (2018). Фрукты, шоколад, рыба с Тудакуля: Узбекистан и Венгрия подписали 6 соглашений о сотрудничестве (Frukty, shokolad, ryba s Tudakulya: Uzbekistan i Vengriya podpisali 6 soglashenij o sotrudnichestve). Podrobno. Letöltés helye: https://podrobno.uz/cat/economic/frukty-shokolad-ryba-s-tud/?sphrase_id=3999781 (Letöltve: 2023. 04. 09.)
- ПОДРОБНО (2023). Венгерские компании планируют инвестировать в Узбекистан порядка \$50 млн. (Vengerskie kompanii planiruyut investirovat v Uzbekistan poryadka \$50 mln.). Podrobno. április 9.

Magyarország és a türk államok közötti együttműködés politikai és gazdasági lehetőségei: a jelenlegi tendenciák vizsgálata

Letöltés helye: <https://podrobno.uz/cat/economic/uzbekistan-vengriya-razvitie-otnosheni/> (Letöltve: 2023. 04. 09.)

REINTJES, DOMINIK. Auf ins Ausland? Von wegen Panikmache: Die Gefahr der Deindustrialisierung in drei Grafiken. Wirtschaftswoche. Letöltés helye: <https://www.wiwo.de/erfolg/management/auf-ins-ausland-von-wegen-panikmache-die-gefahr-der-deindustrialisierung-in-drei-grafiken/29054580.html> (Letöltve: 2023. 04. 09.)

VASA LÁSZLÓ (2021). A Türk Tanács közép-ázsiai és kaukázusi országai a magyar külgazdaság perspektívájából. KKI-elemzések. Letöltés helye: <https://kki.hu/a-turk-tanacs-kozep-azsiai-es-kaukazusi-orszagai-a-magyar-kulgazdasag-perspektivajabol/> (Letöltve: 2023. 05. 23.)

WEBSITE OF THE HUNGARIAN GOVERNMENT (2018). Prime Minister Viktor Orbán's speech at the 6th Summit of the Cooperation Council of Turkic-speaking States. Website of the Hungarian Government 2015-2019. Letöltés helye: <https://2015-2019.kormany.hu/en/the-prime-minister/the-prime-minister-s-speeches/prime-minister-viktor-orban-s-speech-at-the-6th-summit-of-the-cooperation-council-of-turkic-speaking-states> (Letöltve: 2023. 04. 09.)

PLEVÁK, ONDŘEJ (2023). Czech PM's Asia tour aims to counterbalance Chinese dominance. Euroactiv. Letöltés helye: <https://www.euractiv.com/section/politics/news/czech-pms-asia-tour-aims-to-counterbalance-chinese-dominance/> (Letöltve: 2023. 05. 24.)